KBD-6416 Seat No.________

M. A. (Sem. - III) Examination

November / December – 2014

Sanskrit : Paper-CC-302

ઋગ્વેદ-મં-૩–૧તઃ૨૫ સૂક્ત, નિબંધ, અનસીન

Time : 3 Hours] [Total Marks : **70**

સૂચના : (૧) રેગ્યુલર વિદ્યાર્થીઓ માટે દરેક પ્રશ્નનાં **૧૪** ગુણ રહેશે.
(૨) એક્ષ્ટર્નલ વિદ્યાર્થી માટે દરેક પ્રશ્નનાં **૨૦** ગુણ રહેશે.

૧. કોઈ પણ **ત્રણ** મન્ત્રો અનુવાદ સહિત સમજાવો : **૧૪**

(१) शुक्रेभिरङ्गै रजं आततन्वान् क्रतुं पुनानः कवि-भिः पवित्रैः ।
शोचिर्वसातः षर्यायुंरपां श्रियों मिमीते बृहतीरनूनाः ।
ऋ-३-१-५

(२) क्रत्वा दक्षंस्य तरुंषो विर्धमणि देवासों अग्निं जंनयन्त चित्तिंभिः।
रुरुचानं भानुना ज्योतिंषा महामत्यं न वाजं सनिष्यन्नुषं ब्रुवे ॥
३-२३

(३) पिता यज्ञानामसुंरो विपश्चिता विमानमग्निवयुनं च वाघताम् ।
आ विवेश रोदंसी भूरिंवर्पङ्गा पुरुप्रियो मंन्यते धामंभिः कविः॥
३-३-४

(४) आ मन्दंमाने उषसा उपांके उत स्मंयेते तन्वाइं विरूंपे ।
यथां नो मित्रो वरुणो जुजोंषदिन्द्रों मरुत्वाँ उत वा महोंभिः॥
३-४-६

(५) यथायजो होत्रमग्ने पृथिव्या यथा दिवो जातवेदश्चिं कित्वान् ।
एवानेन हविषा यक्षि देवान् मनुष्यद्यजं प्र तिरमम्द्य ॥

३-१७-२

(६) भवा नो अग्ने सुमना उपेतौ सखेव सख्ये पितरेव साधुः ।
पुरुद्रहो हि क्षितयो जनानां प्रति प्रतीचीर्दहतादरातीः ॥

३-१८-१

२. કોઈપણ **બે** સંસ્કૃત ગદ્યખંડોનું ભાષાન્તર કરો : १४

(१) एकदा ग्रीष्मसमये परिश्रान्तः कोऽपि व्याघो वृक्षच्छायां प्रसुप्तः । अणान्तरे वृक्षच्छाया तन्मुखादपगता । ततस्तत्रस्थेन हंसेन कृपया पक्षौ प्रसार्य व्याघमुखे छाया कृता । निर्भरं निद्रासुखमनुभवंति तस्मिन् व्याघ एको दुष्टः काकस्तस्य मुखेऽस्थिशकलं प्रक्षिप्योदड्यत । व्याघः प्रबुध्धः तेन च हंसो दृष्टः । इदं दुष्कर्म हंसनवै कृतमिति मत्वा तेन स्वबाणेन व्यापावितः स हंसः ।

(२) नहुषनामा चंद्रवंश्यो भूपो बभूव । आत्मनः सर्वाः प्रजाः स्वां प्रजा इव पालयन् स शतमश्वमेघानाजहार । स यज्ञफल रूपं देवराज्यं प्राप । अनेन मदान्धः स सप्तर्षीन् स्वां शिबिकां वाहयामास । एकदा नहुषः शय्या महालयं गन्तुं प्रतस्थे । वामने-नागस्त्येन मुनिना प्राशुभिःअन्यैः मुनिभिश्चोह्यमाना शिबिका भृशं चकम्पे । इमं कंपमसहमानो नहुषो वामनगस्त्यं 'सर्प सर्प' इत्युक्त्वा त्वरयामासा संजातकोपो मुनिः सर्पो भव इति तं शाप ।

(३) अस्ति कंस्मिश्चिदवनोदेशे करालकेसरो नाम सिंहः प्रतिवसति स्म। तस्य च धूसरको नाम शृगालः सदौवानुयाया परिचार-कोऽस्ति । अथ कदाचितस्य हस्तिना सह युध्धमानमस्य शरीरे प्रहारोः सञ्जाताः। येन सः पदमेकमपि चलितुं न शक्नोति। तस्याचल-नाच्यघूसरकः श्रुत्क्षामकण्ठोदौर्बल्यं गतः । अथान्यस्मि-न्नहनि घूसरकस्तमवोचत – स्वामिन् बुभुक्षया पीडितोऽहं पदात्वादमपि चलितुं न शक्नोमि ।

(४) पुरा किल भारतवर्षे शान्तनुर्नाम राना बभूव । तस्य गंगायां देवव्रतो नाम पुत्रः समुत्पन्नः । एकदा शान्तनुर्यमुनां नदीमभितो वर्तमानं वनं गतोऽलौकिकं गन्धमजिघ्रत् । तस्य प्रभवं जिज्ञासमानः समन्ततोऽन्विष्य काञ्चिदेवरूपिणां दाशकन्यामपश्यत् । कस्य त्वमसि काऽसि, किं च करोषीति ताम पृच्छत् ।

3 (અ) ગમે તે **એક** સંસ્કૃતભાષામાં નિબંધ લખો : 7

(૧) संहतिः कार्यसाधिका.

(૨) संस्कृतभाषायाः महत्वम्

(બ) ગમે તે **એક** વિશે ટૂંકનોંધ લખો : 7

(૧) વશિષ્ટ વિશ્વામિત્ર સંઘર્ષ.

(૨) ઋગ્વેદ મંડલ-૩નાં બીજા સૂક્તનું રસદર્શન કરો.

૪. ઋગ્વેદમંડળ ૩ને આધારે આપ્રી સૂક્તવિશે નોંધ લખો. ૧૪

અથવા

૪. ઋગ્વેદમંડલ ૩ને આધારે અગ્નિ દેવતા વિશે નોંધ લખો.

૫. કોઈપણ **સાત** પ્રશ્નોનાં જવાબ **બે-ત્રણ** વાક્યમાં આપો : ૧૪

(૧) વેદ શબ્દનો અર્થ સમજાવી. વેદ કેટલા અને કયાં-કયાં ?

(૨) વેદાંગ કેટલા અને કયાં-કયાં ?

(૩) વિશ્વામિત્ર કયાં રાજાનાં પુત્ર હતા ?

(૪) आप्री શબ્દનો અર્થ સમજાવો.

(૫) ઋગ્વેદમાં કેવા પ્રકારનાં સૂક્તો આવેલાં છે ?

(૬) અગ્નિ કેવી યુવતીઓ પાસે ગયો ?

(૭) યાજ્ઞિકોએ હોતાને કેવી રીતે તૈયાર કર્યો ?

(૮) વિશાળ દેવીદ્વારોની કેવી રીતે સ્તુતિ કરી છે ?

(૯) ઋ-૩-૬માં જાતવેદસ્ અગ્નિની કેવી સ્તુતિ કરી છે ?

(૧૦) ઋ-૩-૮-૧૦ મન્ત્રમાં વર્ણવાયેલ સ્વરુઓનું વર્ણન કરો.

(૧૧) વૈદિક છંદો કેટલા ? કયાં-કયાં ?

(૧૨) અગ્નિ શબ્દની વ્યુત્પત્તિ આપો.